

حوا

فصلنامه علمی فرهنگی انجمن
اسلامی دانشجویان دانشگاه الزهراء (س)

فصلنامه زمستان ۱۴۰۱
شماره ۱۹، ۲۴ صفحه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

**حوا اولین فصلنامه علمی- فرهنگی دانشگاه الزهراء(س)
در حوزه‌ی زنان و خانواده**

صاحب امتیاز: انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه الزهراء(س)
عضو اتحادیه انجمن‌های اسلامی دفتر تحکیم وحدت

مدیر مسئول: نرگس عابدینی
سردبیر: نرگس عابدینی

هیئت تحریریه: نرگس عابدینی، مریم مدرس‌زاده، زهرا عظیمی،
نرگس علینقیان، راضیه جلالی، فاطمه خلیلی‌یگانه، آیناز عربی،
الهام آقابابایی

ویراستار: زهرا محمدی
صفحه آرا: زهرا جعفری

باتشکر از سرکار خانم نعمتی که مارا در انتشار این شماره از
نشریه، همراهی کردند.

شماره تماس: ۰۹۱۰۳۷۳۶۴۲۵

 @havva_mag
@anjomanalzahra

 @havvamag
@anjoman_eslami_alzahra

فهرست:

سفن سردبیر ۴

سرویس جامعه شناسی

مواجهه زنان با فلا حمایت اجتماعی ۶

فرزند کمتر زندگی بهتر آری یا خیر؟ ۸

این بار نوک پیکان به سمت توست! ۱۰

در دنیای چندگانه‌ها ۱۲

سرویس روان شناسی

بمباران مادران ۱۵

سرویس فیزیولوژی

وقتی دو روح در یک بدن جا می‌گیرد! ۱۹

فرصت پرورش ۲۰

سرویس فقهی- حقوقی

فونریزی مشروع یا نامشروع؟ ۲۳

سرپس جامعه شناسی

سخن سردبیر

ارثی به نام فرزند

† نرگس عابدینی
کارشناسی مطالعات خانواده ↓

مِيزَاتُ اللَّهِ مِنْ عِبْدِهِ الْمُؤْمِنِ الْوَلَدُ الصَّالِحِ يَسْتَعْفِرُ لَهُ

یکی از فطری‌ترین هدف‌های نسل‌های پیشین تداوم نسل خود، از طریق زاد و ولد بوده‌است و امروزه نیز تربیت یک نسل شایسته مسئله‌ای بسیار حائز اهمیت است زیرا در فرهنگ جوامع مدرن موضوع فرزندآوری و تربیت ایشان تا حدی ارزش معنوی خود را از دست داده‌است و حتی تا حدی تداوم نسلی بی‌اهمیت شده‌است که نگهداری از حیواناتی مانند سگ و گربه را جایگزین کرده‌اند و این امر در هر دو گروه مجرد و متأهل وجود دارد. بلاشک زندگی براساس سبک زندگی غیردینی و کاملاً مدرن باعث ایجاد چنین باور و عملکردی خواهدشد بنابراین لازم است که بازنگری در نوع سبک زندگی زوجین به لحاظ معنوی شود.

در دیدگاه اسلامی فرزندآوری من جمله موضوعاتی به‌شمار می‌رود که آیات و روایات بسیاری در باب اهمیت آن بیان شده‌است. در مورد تمام مواردی که زوج و زوجه باید قبل از اقدام به فرزندآوری انجام دهند؛ همچنین برخی از کارهایی که در هنگام و بعد از آن باید توسط هر دو صورت گیرد راهنمایی‌هایی وجود دارد که تربیت و فرایند فرزندآوری را به سمتی خواهدبرد تا هم کانون خانواده سالم و شاداب باشد و نیز نسلی صالح ادامه‌دهنده ایشان باشد.

مصائب اقتصادی و مالی همچنین تغییر نگرش افراد در مورد فرزندآوری که آن را مانعی در مسیر رشد و پیشرفت در زمینه‌های مختلف می‌دانند موجب کاهش فرزندآوری و حتی بهانه‌ای برای عدم فرزندآوری شده‌است در حالی که مطابق آیات و روایات، خداوند عهده‌دار روزی‌رسانی فرزند خواهدبود، همچنین والدین به سبب حضور کودک در بستر خانواده علاوه بر برکات معنوی و روحی که دریافت می‌کنند؛ به جهت اهمیت و مسئولیت مهم تربیت فرزند به لحاظ اقتصادی رشد پیدا کرده و بیش از پیش تلاش می‌کنند تا شخصیت و رفتار مناسبی داشته‌باشند.

کمیسیون زنان مجلس، معاونت زنان ریاست جمهوری، شهرداری‌ها و ... و در صورت استتکاف مراجعه به دیوان عدالت اداری یا کمیسیون اصل ۹۰ مجلس برای تحقق این امر لازم است.

ایران مانند سایر کشورهای شرقی، جامعه‌ای خانواده محور دارد. اما در سال‌های اخیر با گسترش صنعت و مدرنیته و مهاجرت از روستاها به شهرها و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و افزایش جمعیت آن‌ها و تبعاتی که این پدیده برای خانواده داشته‌است، علی‌رغم تلاش‌هایی که برای تبلیغات در این زمینه صورت گرفته‌است از ظاهر جامعه برمی‌آید که امروزه تولید ثروت از جایگاه بالاتری نسبت به برخی ارزش‌ها برخوردار است. خانه‌های زیر ۱۰۰ متر که برای استفاده خانوادگی در نظر گرفته شده‌اند، شرایط نامناسب حمل و نقل عمومی برای سفرهای درون‌شهری خانوادگی، تعداد ناکافی خانه‌های مادر و کودک متناسب با فرهنگ اسلامی-ایرانی و عدم پیش‌بینی مکانی برای کودکان دارای مادران شاغل (هرچند تلاش‌هایی در این زمینه صورت گرفته‌است همه موید در درجه دو قرار داشتن خانواده که هسته اصلی اجتماع است، می‌باشد.

همچنین با گسترده شدن فشار اقتصادی بر خانوارها، تعدادی از زنان خانه‌دار مجبور به کار در مکان‌هایی بعضاً دور از محل زندگی خود شده‌اند که این امر موجب تضعیف موقعیت زن در خانه شده‌است.

راهکار چیست؟ به نظر می‌رسد با وجود قوانین، مصوبات و آیین‌نامه‌های متعددی که در این زمینه وضع شده‌اند، همچون قوانین حمایت از خانواده مصوب ۵۳ و ۹۱ و آیین‌نامه‌های مربوط به آن‌ها، قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، قانون تسهیل ازدواج جوانان، قانون حمایت از اطفال و نوجوانان و... در این زمینه خلا قانونی وجود ندارد و حتی اگر مواردی در قوانین مربوطه ذکر نشده‌باشند، آیین‌نامه مرتبط و اصلاح قانون موجود قادر به رفع این خلا خواهند بود.

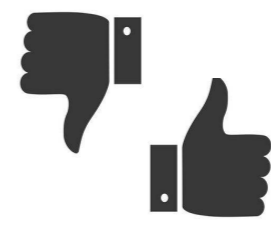
اقدامی که در این زمینه بیش از پیش برای فعالین حقوق زنان و حتی اقشار جامعه لازم به نظر می‌رسد، با توجه به نوع تعهد شناخته شده برای دولت در نظام حقوقی ایران که تعهد به نتیجه است نه فعل (به این معنا که دولت مکلف است تا تعهداتش را به نتیجه برساند و صرف اقدام در این زمینه کفایت نمی‌کند) مطالبه جدی در این زمینه و مراجعه به نهادهای مرتبط از جمله

مواجهه زنان با خلا حمایت اجتماعی

مریم مدرس زاده
کارشناسی حقوق

فرزند کمتر زندگی بهتر آری یا خیر؟

نرگس عابدینی
کارشناسی مطالعات خانواده

رغبت به فرزندآوری و حمایت از آن در دهه‌های گذشته در بستر خانواده و در بستر سیاست‌گذاری‌های کشورها حلقه مفقود به‌شمار می‌رفت و شاهد کاهش جمعیت و افزایش جمعیت سالمندان بوده‌ایم؛ همچنین تمایل به ازدواج نیز دچار افول شده‌است که در نتیجه برخی از عقاید غیرعقلانی و خلاف فطرت انسان است که از جانب دنیای غرب در سراسر جهان منتشر شده‌است؛ حال آنکه در مکتب اسلام ازدواج و فرزندآوری من جمله مسائل مقدس و لازم برای سعادت و پیشرفت انسان و تداوم نسلی شایسته به‌شمار می‌روند علاوه بر نیاز فطری انسان به تداوم نسل وجود جمعیت سالخورده کشور را دچار بحران امنیتی، اقتصادی، اجتماعی و ... خواهدکرد. امروزه کشورهای اروپایی با بحران کاهش جمعیت مواجه شده‌اند؛ کشورهایی که تا سال ۱۹۵۰ حدود ۲۸ درصد از جمعیت جهان را به خود اختصاص داده‌بودند؛ اما این آمار در سال ۱۹۹۹ به ۱۲ درصد رسید و احتمال می‌رود تا سال ۲۰۵۰ به ۷ درصد کاهش پیدا کند. نگاهی می‌اندازیم به سیاست‌گذاری‌های برخی کشورها در جهت افزایش موالید:

ژاپن و قانون کودوموتیت

ژاپن دارای پیرترین جمعیت جهان، با نرخ رشد منفی ۰/۰۳ درصدی است. مردم ژاپن به علت کار و مشغله زیاد میل به بچه‌دار شدن ندارند و بیش از ۲۲ درصد از ژاپنی‌ها ۶۵ سال دارند و طبق گزارش‌های دولتی این درصد تا ۴۰ درصد افزایش خواهدیافت. ژاپن از سال ۲۰۰۴ دچار افت جمعیتی سریعی شد و یکی از سیاست‌های جبران جمعیت مهاجرپذیری است که البته سیاستی بسیار ریسک‌پذیر است. همچنین در جهت رشد نرخ باروری سیاست‌های تغییر اعتقادات اجتماعی مردم و ایجاد تسهیلات اشتغال برای زنان را در نظر دارند و قانون کودوموتیت را تصویب کرده‌اند. مطابق این قانون هر خانواده دارای فرزند ۱۵ سال ماهانه ۱۳ ین دریافت خواهدکرد و والدین از مزایای شغلی بهرمنند می‌شوند.

چالش رشد جمعیت روسیه

کشور روسیه با از دست دادن ۲۰ میلیون نفر از جمعیت در جنگ جهانی دوم، چپاول شدن سرمایه‌ها، جنگ داخلی و قتل و حبس‌هایی که در اردوگاه‌های کار اجباری رخ داد درگیر عدم تناسب در جمعیت زنان و مردان و از دست دادن حجم عظیمی از جمعیت گردید. دولت ولادیمیر پوتین در جهت رشد اقتصادی روسیه و افزایش

جمعیت برنامه دولتی را در دستور کار خود قرار دادند تا میانگین طول عمر افزایش یابد؛ زیرا من جمله مهم‌ترین دلایل مرگ در روسیه بیمارهای قلبی و سوانح هستند و آمار ابتلا به ایدز بسیار بالا است. همچنین خانواده‌ها دیگر فرزندان خود را به کودکان‌ها نفرستادند. روسیه برای رشد باروری حمایت‌های بی‌شماری را برای شهروندان خود به‌خصوص زنان در نظر گرفته‌است مانند: پرداخت‌های ماهیانه، پرداخت‌های یکباره، سوبسیدها، ارائه گواهی، بسته‌های حمایتی فدرال و حمایت‌های بانکی و مالیاتی؛ علاوه بر این سیاست‌های حمایتی باید در زمینه بهداشت، جلوگیری از مصرف مشروبات الکلی و سوانح مربوط به آن و ... اقدامات لازم را انجام دهند.

راه حل جمعیت پذیرش مهاجرین

آلمان در راستای برطرف کردن بحران جمعیت خود استقبال زیادی از مهاجرین کرده‌است و حتی برای فرزندان ایشان که تا ۱۷ سالگی در آلمان تحصیل کرده‌اند حمایت‌های تحصیلی و مالی ارائه می‌کند. وزیر امور خانواده آلمان طرحی برای مرخصی بدون حقوق پدربزرگ و مادربزرگ برای نگهداری از نوه‌ها داشت. مرخصی ۱۴ ماهه برای والدین و بازگشت آن‌ها بعد از این مرخصی بدون آنکه موقعیت شغلی خود را از دست بدهند.

علاوه بر کشورهایی که ذکر شد دیگر کشورها من جمله سوئد، ایرلند، فرانسه، انگلستان و نروژ نیز به دنبال جبران بحران جمعیت و کاهش نرخ رشد جمعیت خود هستند و برنامه‌های حمایتی بسیاری مدنظر دارند؛ این برنامه‌های حمایتی شامل: سبد کالا، مرخصی‌های طولانی مدت و با حقوق برای مادران، اعطای زمین و اولویت خانواده‌های پرجمعیت در بهره‌مندی از خدمات اجتماعی می‌شود. با توجه به این چنین رویکرد حمایت‌گرانه از افزایش موالید شعار فرزند کمتر، زندگی بهتر شعاری بی‌معنا خواهدبود، زیرا انسان فطرتاً به دنبال ادامه نسل خود خواهدبود و حکومت‌ها نیز برای تداوم حیات خود نیازمند جمعیت جوان و کارآمد خواهند بود.

این بار نوک پیکان به سمت توست!

دگرگونی ارزش‌های جامعه و فرهنگ غالب درباره‌ی چندفرزندی

زهرا عظیمی
کارشناسی علوم تربیتی

روزگاری بحث فرزندآوری را می‌توانستیم فقط به سیاست‌گذاری‌های نابخردانه و غلط دولت و مسئولان اجرایی کشور مربوط بدانیم، اما امروز در کمال تاسف، خود ما هم در تغییر ارزش‌های خانواده، موثر بودیم. در این یادداشت قصد داریم تا موضوع فرزندآوری را بار دیگر و از دریچه ارزش‌های خودمان بررسی کنیم.

پرده اول: زن شاغل، الگوی موفقیت است!

شاید بزرگ‌ترین گروه اجتماعی زنان در جامعه‌ی ما، زنان خانه‌دار باشند. گروهی که اهمیت آنها نه به جهت کثرت‌شان که به علت نقش‌آفرینی مهمی که دارند، می‌باشد. مادرانی که تا بحث فرزندآوری و بحران آینده‌ی ایران یعنی بحران جمعیت پیش می‌آید، همه‌ی مسائل معطوف به آنها می‌شود؛ اما در عمل، شاید کمترین حمایت را داشته باشند.

پرده اول: زن شاغل، الگوی موفقیت است! شاید بزرگ‌ترین گروه اجتماعی زنان در جامعه‌ی ما، زنان خانه‌دار باشند. گروهی که اهمیت آنها نه به جهت کثرت‌شان که به علت نقش‌آفرینی مهمی که دارند، می‌باشد. مادرانی که تا بحث فرزندآوری و بحران آینده‌ی ایران یعنی بحران جمعیت پیش می‌آید، همه‌ی مسائل معطوف به آنها می‌شود؛ اما در عمل، شاید کمترین حمایت را داشته باشند.

تا مادر چند فرزند باشند. آنها خیلی راحت مهمانی می‌رفتند، نه تنها از بچه‌های خود که از بچه‌های همسایه هم مراقب می‌کردند، خانه‌ی حیاط‌دار را تمییز می‌کردند، غذا می‌پختند و خیلی ساده روزمرگی‌ها و امورات خود را می‌گذراندند.

اما حالا چه بلایی بر سرمان آمده است؟ مدرنتیه با شاه‌کلید «آموزش» اول از همه به جنگ بزرگ علیه رویکردهای بومی خانواده‌ها و تربیت فرزندان آمد. خیلی اوقات دلایلی که زنان تمایلی ندارند که به بیش از یک یا دو فرزند فکر کنند، همین نگرانی‌های بیش از حد درباره جزئی‌ترین امور روزمره‌ی کودک است. از پوشک گرفتن کودک تا ثبت‌نام بهترین مدرسه برای او، دغدغه‌ی یک مادر شده است. مادر وقتی بار مسئولیتی خود را بیش از توان خود می‌بیند، پر واضح است که از خیر چند فرزندی عبور کند!

بعلاوه اینکه، شاید مادران ما، به همسایه‌ها اعتماد داشتند یا اجازه می‌دادند که ما در خانه همسایه یا کوچه بازی کنیم، دوست پیدا کنیم و ساعاتی بدون اینکه مادر را درگیر کرده باشیم، بازی کنیم. در این فرصت هم مادر به کارهای دیگر خود یا خانه می‌پرداخت؛ اما امروز، مادران جوان به قدری به جامعه بدبین شده‌اند که حاضر نیستند از بقیه کمک بگیرند. حتی برای فرستادن فرزندشان به خانه مادر بزرگ‌ها هم شک دارند. مادران جوان امروز به صورت افراطی، بار همه چیز را به دوش می‌کشند و وقتی خود را در میان انبوهی از کارهای کرده و ناکرده می‌بینند، سرخورده و خسته می‌شوند.

پرده آخر: از ماست که بر ماست!

شاید این صحبت که این بار بجای اینکه انگشت اتهام را به سمت سیاست‌های دولت ببریم، به خودمان رجوع کنیم؛ قدری تلخ‌کامی به همراه داشته باشد؛ اما ارزش دارد! شاید لازم باشد بار دیگر به دیدگاه‌هایی که پیدا و پنهان نسبت به فرزندآوری داریم بنگریم، شاید لازم باشد به تشویق و تائیدهایی که نثار یک زن شاغل کردیم و مذمت‌هایی که به سوی مادر چند فرزند روا داشتیم، بیندیشیم و دست آخر نظام ارزش‌هایمان را تکانی بدهیم. این ما هستیم که با فکر و اندیشه خود، جامعه را می‌سازیم و اگر روزگاری، جوانانی نبودند که ایران اسلامی را به قله‌ی پیشرفت برسانند، باید خودمان را مقصر بدانیم.

بسیار جای تاسف و تفکر است که نظام ارزش‌گذاری جامعه ما بجای اینکه ارزش و منزلت زن و مادرانگی را بالا ببرد به همین علت که او واسطه آفرینش الهی است و معنابخش جهان سرد مردانه است؛ او را تحقیر می‌کند و در مقابل او زن شاغل را موفق تلقی می‌کند! این خود ما هستیم که عامل این تحقیر روزمره‌مان دقت کنیم. یا حال مادران خودمان را بپرسیم. خواهیم دید که حتی مادران نسل قبل هم اگرچه دو فرزند یا بیشتر داشتند، در حسرت زنان به ظاهر مدرن امروزی هستند که شاغل هستند و فرزندی ندارند یا یک فرزند دارند!

حتی رنگ و بوی توصیه‌های مادرانمان به دختران به این سمت رفته که حتما برای خود شغلی دست و پا کنند و منبع کسب درآمدی داشته باشند. اینکه اساسا زنی شاغل باشد، ضدارزش نیست و چه بسا حضور اجتماعی او در برخی مناصب هم، ارزش است؛ اما جای تامل اینجاست که چرا زن شاغل را در مقابل زن خانه‌دار می‌دانیم؟ مگر غیر از این است که زنان خانه‌دار هستند که با صبر و حوصله فرزندان خود را تربیت می‌کنند، محیط خانه را امن می‌کنند و موتور محرک سعادت و کمال خانواده می‌شوند.

حضرت امام خمینی معتقد بودند که هدف تمام انبیا، وحی و تمام تلاش‌های اولیای خدا برای تربیت انسان است. یعنی غایت اهداف الهی، تربیت انسان است در مسیری که عبد باشد. حال کدام مدرسه است که بنیادهای تربیت انسان را بنا دهد؟ کدام مکتب است که پیش از تولد انسان، او را پرورش دهد؟ و کدام کلاس درس است که انگیزه عبودیت را در کام و جان انسان بریزد؟ جز مقام مادرا!

در جامعه‌ی ما زنی که خانه‌دار باشد و بیش از دو فرزند داشته باشد، مذمت شده و قربانی خوانده می‌شود. او را زنی می‌دانیم که از همه اهداف خود دست کشیده؛ او را زنی سنتی می‌دانیم که نمی‌داند زندگی کردن چیست؛ گویی همه چیز برعکس شده است!

پرده دوم: تربیت بچه به همین آسانی نیست!

شاید مطلب دیگری که در جان ما رسوخ کرده بی‌آنکه خود بدانیم همین تیتتر باشد. روزگاری نه چندان دور، شاید مادران یا مادر بزرگ‌های ما، بی‌آنکه عذاب وجدان بگیرند یا حساس باشند که دقیقا قرار است این رفتار ما با کودک، ده یا بیست سال بعد چه تاثیری خواهد گذاشت، به راحتی انتخاب می‌کردند

در دنیای چندگانه‌ها

دغدغه‌های اشتغال و تحصیل مادران

نرگس علینقیان
کارشناسی جامعه‌شناسی

دارد. بسیاری از زنان هستند که همراه با نقش مادری که علاقه دارند تا آن را ایفا کنند، در پی آن هستند تا در نقش‌های دیگری نیز به سبب علاقه و توانایی خود بدرخشند. از این رو همواره در تلاش‌اند تا نسبتی میان نقش مادری خود و نقش‌های دیگر از جمله اشتغال و تحصیل ایجاد کنند. نسبتی که سبب نشود دیگری قربانی نقش دیگر شود. این موارد همواره جزئی از دغدغه مادران و زنان بوده است و رویکردهای نامناسب نسبت به آن سبب شده است تا فشارهای فردی و اجتماعی به زنان تحمیل شود.

از این رو می‌بایست دولت به عنوان یک حامی در تلاش برای رفع نیازهایی از قبیل نسبت میان اشتغال، تحصیل مادران و نقش مادری آنان باشد. مادر محور آرامش در یک خانواده است و اگر دغدغه‌های فردی و اجتماعی او به شکلی مناسب پاسخ داده نشود، به نوعی آرامش خانواده نیز بر هم می‌خورد و مشکلات اجتماعی نیز به همراه دارد. از این رو لازم است تا مساعدت‌هایی برای زنان و مادران در عرصه‌های اجتماعی فراهم شود. هنگامی که وضعیت اشتغال و محیط اجتماعی مشاغل برای زنان، محیطی امن و دارای آرامش روانی باشد و همچنین در بحث تحصیل زنان و مادران، بستر آموزشی در ساختاری فراهم شود که قشر مادران با وجود فرزند بتوانند به تحصیل خود ادامه دهند، آن هنگام می‌توان شاهد پویایی قشر زنان در تمام ابعاد و عرصه‌های اجتماعی شد و الگویی از زن مسلمان ارائه داد که دیگر هیچ‌گونه از این چندگانه‌ها برای او معنایی ندارد.

در حال حاضر می‌توان گفت در اکثر جوامع، زنان نقشی پویا به مراتب نسبت به گذشته در فرایند رشد و پیشرفت یک جامعه ایفا می‌کنند. پس از انقلاب صنعتی و تحولات صورت گرفته، زنان نسبت به حقوق خود بیش از قبل آگاهی پیدا کردند و همین امر منجر به شکل‌گیری بسیاری از جنبش‌های زنانه در راستای رسیدگی به حقوق آن‌ها، شد. فارغ از هرگونه ضعف‌ها و بعضاً ظلم‌هایی که اینگونه جنبش‌ها و تفکرات آنان به زنان وارد کرد، حقیقت در جوامع امروزی به این شکل است که زنان به عنوان نیمی از این اجتماع ایفای نقش می‌کنند و به نسبت نقش خود و کاری که انجام می‌دهند، دغدغه‌هایی نیز به همراه دارند که می‌بایست به آنان توجه نشان داد و گام‌هایی در جهت حل آنان برداشت.

در غرب و پس از شکل‌گیری بسیاری از جنبش‌هایی که در راستای حقوق زنان بود، بعضی از مکاتب سعی داشتند تا بر روی نقش مادری زنان سرپوش بگذارند و به نحوی این نقش مهم در ابعاد وجودی زن را نادیده بگیرند و حتی آن را حذف کنند. جهان‌بینی آنان از حقوق زنان به شکلی بود که نقش پرورش‌دهنده کودکان را مانعی بر سر راه پیشرفت زنان در حوزه‌های مختلف می‌دانست و به این جهت دوگانه زن شاغل و زن خانه‌دار در ادبیات شکل گرفت. به نحوی که انگار دیگری مانعی بر راه دیگری است و این دو مقوله را نمی‌توان با هم جمع بست.

در جامعه امروزه ایران نیز، انواعی از این دوگانه‌ها که دغدغه زنان و به ویژه مادران را در پی دارد وجود

بمباران مادران

چرا سلامت روان در بارداری مهم است؟

راضیه جلالی

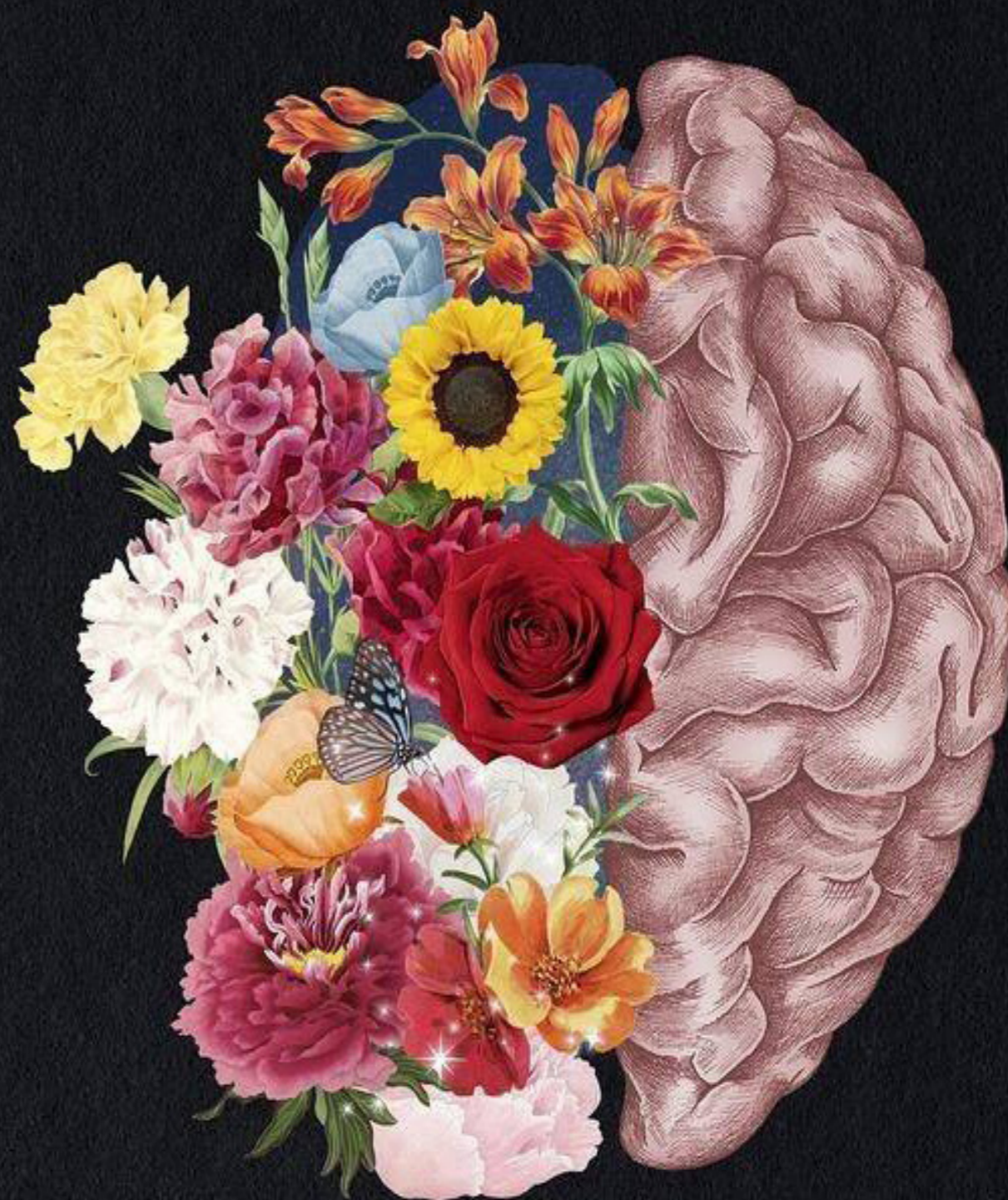
ارشد روانشناسی تربیتی

در طول حیات هر زن مراحل وجود دارد که تأثیرات عمیقی بر زندگی او بر جای می‌گذارد؛ از جمله دوره حاملگی و پس از آن که در بردارنده تغییرات گسترده، خصوصاً از جنبه روحی و روانی است که گاهی خارج از کنترل بوده و منجر به ایجاد آسیب‌های متفاوتی در سلامتی و بهزیستی مادر و کودک می‌گردد. مراقبت کامل از مادر از لحاظ عاطفی، هیجانی و جسمانی در دوران بارداری بسیار حائز اهمیت است چراکه مادران، با شروع حاملگی دچار تغییرات هورمونی می‌شوند که اولین مورد در بعضی افراد، ویار حاملگی است. اگر مادر در حاملگی دچار تغییرات خلقی شود تأثیر مستقیم روی جسم و روان کودک می‌گذارد و کودک در زمان تولد کودکی بی‌قرار می‌شود که از مهمترین نموده‌های آن، دل‌دردهای عصبی و رفلاکس معده را می‌توان نام برد. نقش همسر در بهداشت روان همسر باردارش بسیار حائز اهمیت است. مادر باردار بسیار شکننده و آسیب‌پذیر است و در زمان بارداری نیازهای عاطفی بسیار افزایش می‌یابد و همچنین افزایش وابستگی و نگرانی‌های خاص مادرانه، پس بهترین کار همسر این است که تا پایان دوران حاملگی حمایت و توجه و محبت خود را نثار همسرش کند تا تنش و اضطراب او کاهش یابد و زمینه را برای رشد و تحول جنین مساعد نماید.

اضطراب نیز به صورت احساس دلشوره منتشر، ناخوشایند و مبهم جلوه‌گر می‌شود که اغلب علائم تحریک سیستم عصبی را به همراه دارد. در زمینه اختلالات روانی دوران بارداری مطالعات متعددی صورت گرفته‌است و شیوع متفاوتی از افسردگی، اضطراب و سایر اختلالات روانی گزارش شده‌است.

هر چند بارداری غالباً هیجانانگیز و احساسات مثبت بسیاری را برمی‌انگیزد، گاهی اوقات نیز مادران آینده در دریای احساسات و افکار منفی فرو می‌روند. مشکلات خانوادگی گذشته، نگرانی‌ها، ناامنی‌ها، مشکلات زناشویی و مسائل مالی رنگ واقعیت به خود می‌گیرد و به دردسری ملموس تبدیل می‌شود. در نتیجه خانمی که مشتاقانه منتظر تولد فرزندش

سرپس روانشناسی

است، دچار نوسانات خلقی، ترس، اضطراب یا فراموشی می‌شود یا نظری منفی نسبت به تصویر بدن خود در دوران حاملگی پیدا می‌کند. خانم‌هایی که پیش از حاملگی، افسرده یا مضطرب بوده‌اند، بیشتر مستعد ابتلا به ناراحتی‌های روانی در این دوران هستند. اگر عارضه‌های روانی در دوران بارداری یا پس از زایمان رخ دهد، متخصص زنان معمولاً مادر را به متخصصین سلامت روان معرفی می‌کند تا مادر از مراقبت و حمایت فوری برخوردار شود.

اگر غمگینی بعد از زایمان بیشتر از دو هفته طول بکشد، ممکن است شخص به افسردگی دچار شده باشد. احتمال وجود این مشکلات در زایمان اول بیشتر است؛ همچنین هورمون‌ها و سابقه‌ی مشکلات قبل از بارداری بر بروز آن تاثیر دارند. در یک مطالعه شیوع اختلالات روانی ارتباط

معنی‌داری با کم بودن سن مادر در حاملگی اول، ازدواج کمتر از یک سال، داشتن همسر بدون حمایت و تاریخچه سقط داشته‌است. برخی از خانم‌ها که به تازگی زایمان کرده‌اند، نمی‌توانند بپذیرند که بعضی جنبه‌های بارداری و زایمان طبق انتظارشان پیش نرفته‌است.

۱۵ - ۲۰ درصد خانم‌ها افسردگی یا اضطراب شدیدی را پس از زایمان تجربه می‌کنند.

روان‌پریشی پس از زایمان عارضه‌ای نادر، اما جدی است که با علائمی مانند هذیان، نوسانات خلقی سریع، پارانویا و توهم همراه است. ۵ درصد موارد روان‌پریشی به خودکشی و ۴ درصد به نوزادکشی منجر می‌شود. علائم معمولاً ناگهان، ظرف دو هفته پس از زایمان بروز می‌یابد.

نشانه‌های افسردگی پس از زایمان عبارتند از :

۱- ناراضی‌تی عمده و لذت نبردن

۲- تحریک پذیری

۳- خستگی

۴- تغییر خواب و اشتها

۵- از دست دادن علاقه به رابطه‌ی جنسی

۶- افکار منفی و ناامیدی

۷- احساس شرم و گناه

۸- کاهش اعتماد به نفس

۹- افکار وسواسی:

هجوم افکار وسواسی ممکن است همراه، یا بدون افسردگی باشد.

آیا همه افراد پس از زایمان دچار اختلالات روانی می‌شوند؟

نمی‌توان این حقیقت را کتمان کرد که زایمان یک تغییر بزرگ در زندگی هر زن است، اینکه برخی از عواطف و احساسات او دچار تغییرات شوند، امری کاملاً طبیعی است. تغییراتی نظیر افسردگی، اضطراب، تمایل به گریه، زودرنج بودن و ... اگر که ادامه‌دار و طولانی نباشند مشکلی را ایجاد نخواهند کرد اما اگر بیش از دو هفته به طول انجامید، بهتر است که حتماً بایک فرد متخصص یا روان‌درمانگران در رابطه با آن صحبت کنید.

با مشکلات خلقی بعد از زایمان چگونه مقابله کنید؟
به جای تلاش برای یک زن و مادر خارق‌العاده بودن، به خوب بودن به اندازه‌ی کافی رضایت دهید و به خود حق بدهید که در مواقعی اشتباه کنید.

عضویت در جمع مادرانی که به تازگی زایمان کرده‌اند مراجعه به درمانگر

توجه و همراهی نسبت به مسائل و تغییرات جسمی و روحی مادر

به حالات روحی و تغییرات رفتاری همسران توجه داشته‌باشید و در صورتی که در حال جسمانی او نیز تغییراتی ایجاد شد، مانند احساس تهوع، سرگیجه و درد به پزشک مراجعه کنید.

گفتگو و ابراز ترس‌ها و احساسات به اطرافیان، بدون شرمساری

اختصاص زمان‌هایی مخصوص به خود جهت انجام کارهای مورد علاقه (مانند مطالعه، موسیقی و ...)

درخواست کمک از سایرین، برای انجام فعالیت‌های روزانه

خواب و غذای کافی و مناسب

دلهره‌های یک مادر

انتظارات اجتماعی از مادران تازه‌کار، بسیاری از خانم‌ها را دچار اضطراب یا استرس می‌کند. افراد با حسن‌نیتی مانند خانواده، دوستان یا حتی غریبه‌ها از عادت‌ها، رژیم غذایی و افزایش وزن یا لاغری شدید خانم‌های باردار ایراد می‌گیرند و مادر نگران را با نصایح یا توصیه‌های ناخواسته بمباران می‌کنند. برخی بانوان در نتیجه تحمل این همه انتقاد از کوره درمی‌روند، عصبانی می‌شوند یا دچار ناامیدی می‌شوند، عده‌ای نیز به توانایی خود شک می‌کنند و نگران می‌شوند که مبادا نتوانند مادر خوبی باشند. از این رو والدین آینده به خواندن کتاب‌های آموزش والدین و تربیت فرزندان و منابع اطلاعاتی دیگر روی می‌آورند و از خواندن نظرات متناقض درباره بهترین و ایمن‌ترین روش زایمان کلافه و سردرگم می‌شوند. مادری که با دقت برای تولد فرزندش برنامه‌ریزی کرده است، اما به دلیل یک بیماری پیش‌بینی نشده نتوانسته‌است برنامه‌هایش را عملی کند، حسرت می‌خورد که چرا این اتفاق مهم طبق برنامه‌هایش پیش نرفته‌است. دوران نقاهت طولانی پس از زایمان مادر را کلافه و ناراحت می‌کند که چرا نمی‌تواند کارهای خودش را انجام بدهد و از تحمل درد و خستگی مزمن به تنگ می‌آید.

توجه و همراهی نسبت به مسائل و تغییرات جسمی و روحی مادر

به حالات روحی و تغییرات رفتاری همسران توجه داشته‌باشید و در صورتی که در حال جسمانی او نیز تغییراتی ایجاد شد، مانند احساس تهوع، سرگیجه و درد به پزشک مراجعه کنید.

گفتگو و ابراز ترس‌ها و احساسات به اطرافیان، بدون شرمساری

اختصاص زمان‌هایی مخصوص به خود جهت انجام کارهای مورد علاقه (مانند مطالعه، موسیقی و ...)

درخواست کمک از سایرین، برای انجام فعالیت‌های روزانه

خواب و غذای کافی و مناسب

وقتی دو روح در یک بدن جا می‌گیرد!

چگونه بارداری امن‌تری را تجربه کنیم؟

فاطمه خلیلی‌یگانه

کارشناسی تاریخ

به خطر جبران ناپذیری بیندازد. جنین از گلوکز به عنوان منبع اصلی انرژی استفاده می‌کند، از این جهت نیاز به کربوهیدرات‌ها در دوران بارداری، روزانه به حد نیاز باید برطرف شود. مادران عزیز باردار، چنانچه از سوزش معده، تهوع، استفراغ و ترش کردن، اذیت می‌شوید، به کمک یک رژیم غذایی مناسب با مشورت متخصص مربوطه، این عوارض را کاهش بدهید. خلاف آنچه تصور برخی مادران است، ورزش اصولی و مناسب آسیبی به جنین نخواهد زد، چه بسا فوایدی برای هر دوی آن‌ها (مادر و جنین) نیز دارد. بدن برای نگهداری ۹ ماهه از جنین نیازمند انرژی و قدرت بدنی کافی است. تغذیه مناسب تا حد زیادی برای این دو نیاز، تاثیر مثبت می‌گذارد اما کافی نیست. ورزش می‌تواند آن حس خستگی و کوفتگی و حتی اضافه وزن غیرطبیعی را کمتر کند. ورزش مرتب، می‌تواند مادر را در این دوران از تناسب اندام خود، افزایش انرژی، خواب بهتر، آرامش بیشتر، راضی نگه‌دارد. ورزش به توانایی مادر، قبل و بعد از زایمان می‌افزاید. از نکاتی که باید به آن توجه داشت، خسته نکردن مادر باردار با انجام تمرینات ورزشی و به اندازه ورزش کردن است. بدن مادر نباید دچار کمبود آب بشود پس حین ورزش به مقدار کافی آب بنوشید. مادر شدن، بخشی لذت‌بخش از زندگی اغلب زنان محسوب می‌شود اما همراه ترس‌ها و استرس‌هایی برای خانم باردار است؛ چراکه زنان در این دوران دچار تغییرات زیادی می‌شوند که نیازهای روحی و جسمی آنان را دست‌خوش دگرگونی جدید می‌کند. افسردگی سایه‌ای است که برخی خانم‌های باردار را دنبال می‌کند، اما تعامل با دیگر خانم‌های باردار جهت بهره‌مند شدن از تجربیات آن‌ها یا کسانی که به تازگی صاحب فرزند شده‌اند، می‌تواند مادر را از این سایه نجات بدهد. تمام روحیات مادر چه وقتی عصبی است یا خوش‌حال، غمگین یا هیجان‌زده، به جنین رسوخ می‌کند؛ بنابراین مسئولیت مادر و صد البته پدر خانواده در دقت و مراقبت از احوال خود، بسیار حیاتی است. پدر و مادر می‌توانند حین چشم‌انتظاری از آمدن کودک دل‌بند خود، از مشاوران حاذق جهت کسب آگاهی‌های بیشتر راهنمایی گرفته و مطالعه کتب مفید را در این زمینه فراموش نکنند.

رفتار امروز ما، بر فردای کودک ما تاثیر می‌گذارد! بدین خاطر، والدین بیشتر از کودکان به مراقبت‌های رفتاری، اخلاقی، معنوی، غذایی و دیگر مسائل احتیاج دارند.

مرحله جنینی به واسطه اهمیت فوق‌العاده، تاثیرگذار بر رشد آینده فرد و همچنین تاثیرپذیر بودن آن، مرحله‌ی حساس و پرمخاطره‌ای در زندگی انسان‌ها است. سلامتی مادر، پیش از بارداری تا پس از زایمان نکته‌ای قابل توجه است که حفظ و تقویت آن بسته به عوامل گوناگونی چون تغذیه است. تغذیه اثرات عمیقی بر مادر و جنینی که در شکم دارد، می‌گذارد از این رو پیروی از یک رژیم غذایی مناسب، می‌تواند تا حدودی خیال والدین را از سلامت فرزند دل‌بندشان، آسوده کند. مادری که مراقب تغذیه خود باشد از برخی مشکلات همانند دیابت بارداری، کم‌خونی که بیماری‌های خطرناکی برای زنان باردار است، زایمان زودرس و عارضه‌هایی مثل یبوست، رهایی می‌یابد. جالب توجه است که تغذیه سالم مادر بر الگوی تغذیه کودک پس از تولد تاثیر خود را می‌گذارد همانطور که کردار، وضعیت اخلاقی و روانی مادر و سبک زندگی او بر فردای کودک تاثیرگذار است. اهمیت خوراک مادر در دوران آبستنی، از منظر اسلام دور نمانده است و همین توجه، موجب افزایش ارج بارداری شده است. امام صادق علیه‌السلام نیز فرموده‌اند: «به زنان باردار -به- بخورانید، کودکان شما را زیبا می‌کند.»

میوه به دارای ویتامین E است که سبب حفظ سلامتی سلول‌های سطحی بدن، در نتیجه به تاخیر افتادن پیری سلول‌ها می‌شود. ویتامین E در علوم غذایی امروز، ویتامینی تاثیرگذار در زیبایی، شناخته شده است. مادر با داشتن یک رژیم غذایی مناسب باید ویتامین‌ها، کالری‌ها، املاح معدنی، قندها، چربی‌ها، پروتئین‌ها و میزان آب مورد نیاز خود را تامین کند. هوش جنین از تغذیه مادر متعهد خود، تاثیر می‌پذیرد. مصرف مواد غذایی چون کشمش، مویز، دانه‌ها و مغزها و انواع ویتامین‌ها بخصوص ویتامین D، بر تقویت هوش کودک خود، کمک قابل توجهی می‌کند. نقش نان، غلات و سبزیجات را نباید نادیده گرفت. توجه نماییم که تغذیه مناسب یعنی رژیمی متعادل در مصرف مواد مورد نیاز بدن و دوری از افراط و تفریط. مستلزم است بدانیم ممنوعیت‌هایی هم وجود دارد که سلامت جنین را بیشتر تضمین می‌کند. استعمال دخانیات، مصرف کافئین بیش از اندازه، نوشیدنی‌های الکلی، مصرف بی‌رویه غذاهای شور مانند انواع شورها و نمک زیاد، در دوران بارداری می‌تواند بطور جدی سلامت جنین حساس ما را

سرویس فیزیولوژی

فرصت پرورش

آنچه پدر و مادرها پیش از اقدام به فرزندآوری باید بدانند!

آیناز عربی
کارشناسی مطالعات خانواده

امروزه، زوجین در فرایند تصمیم‌گیری درباره گسترش خانواده، به نوعی آینده‌نگری جدی‌تری نسبت به زندگی مشترکشان پیدا می‌کنند اما بسیار حائز اهمیت است که در این فرایند، آگاهانه و با منطق قوی‌تری نقش داشته‌باشند چرا که مسئولیت والدگری بسیار فراتر از آن تصویر زیبا و دلنشینی است که در تصورات ما وجود دارد.

برای پیوند یک زن و مرد و آغاز زندگی مشترک در فرهنگ ما اصولاً سن تقویمی افراد بیشتر از سن عقلی آن‌ها مورد توجه است و متأسفانه بسیاری از چالش‌های زوجین پس از ازدواج دقیقاً به علت نادیده گرفتن همین نکته است، عدم تطابق سن عقلی زوجین با یکدیگر در طول زندگی مشترک و به دنبال آن در فرایند تولد و پرورش کودک، باعث اختلاف نظرهای عمیقی می‌شود که غیرقابل چشم‌پوشی است. بنابراین توجه به تطابق سن عقلی زن و مرد پیش از ازدواج یکی از مهم‌ترین پیشگیری‌ها نسبت به آینده زندگی مشترک و تربیت فرزندان است.

پس از تولد اولین فرزند در خانواده، زندگی مشترک زوجین دچار تغییرات بسیار وسیع، عمیق و پر چالش‌تری نسبت به گذشته خواهدشد، تغییراتی که بر تمام ابعاد فردی، زناشویی، اجتماعی و اقتصادی زن و مرد تاثیرگذار خواهدبود، اگر خانواده‌ای که پذیرای این تغییرات است، پایه‌های سست و بی‌دفاعی داشته‌باشد، زنگ خطر امنیت و آرامش خانواده به صدا درمی‌آید.

در واقع زندگی مشترک همانند درختی است که برای داشتن ثمره و میوه‌های سالم نیاز به ریشه‌های محکم و رسیدگی مداوم دارد. ریشه‌های محکم در یک خانواده با گفت‌وگوی اصولی بین زوجین، حفظ حرمت، داشتن ارزش‌ها و اهداف مشترک در عین احترام به تفاوت‌ها و مراقبت از آرامش یکدیگر به وجود می‌آید اما باقی ماندن استحکام ریشه‌های این درخت نوپا نیاز به رسیدگی دارد و مهم‌ترین مرحله همین جاست؛ اگر زن و مرد از ابتدای زوجیت ریشه‌های زندگی مشترکشان را مستحکم بنا کنند و تلاش بیشتری در حفظ و رسیدگی به آن انجام دهند قطعاً بیشتر از دیگر زوج‌ها قابلیت پذیرش مسئولیت

والدگری را خواهندداشت، زوج‌هایی که در زندگی مشترک بحث‌ها و چالش‌های روزانه و به تعداد قابل توجه دارند و این چالش‌ها موجب قهرهای طولانی مدت می‌شود قطعاً پیش از تصمیم به فرزندآوری باید تحت نظر مشاور و متخصصان، ابتدا به حل چالش‌ها بپردازند و سپس با تایید متخصص مورد نظر برای پذیرش مسئولیت والدگری آماده شوند، زوج‌هایی که دچار اختلاف‌های عمیق و گسترده با یکدیگر هستند و در واقع زندگی مشترکشان با ریشه‌های محکمی بنا نشده‌است پس از تولد فرزند نه تنها به زعم برخی افراد معجزه‌ای نمی‌شود بلکه چالش‌ها با قدرت بیشتر از قبل، همانند آفت به آرامش خانواده لطمه وارد می‌کند.

پیش‌تر گفته شد، زوجینی که از لحاظ سن عقلی با یکدیگر تطابق دارند و از ابتدای زندگی مشترک با تلاش متقابل ریشه‌های زندگی مشترکشان را محکم بنا کرده‌اند، درواقع واجد شرایط پدر و مادر بودن هستند اما این نکته قابل اهمیت است که فقط واجد شرایط بودن کافی نیست، بلکه در فرایند والدگری که از زمان تشکیل نطفه تا ابد ادامه دارد ما نیاز به رشد و آگاهی مداوم داریم. زوجین پیش از تولد فرزند باید مهارت‌های پیشین خود را ارتقا دهند، مهارت گفت‌وگو یکی از مهم‌ترین عناصر در زندگی مشترک است، پس از تولد فرزند پدر و مادر دچار اختلاف نظرهای متفاوتی خواهندبود، بنابراین باید زوجین بیشتر از همیشه در مهارت گفت‌وگو موفق باشند

تا بتوانند اختلاف نظرها را در نهایت به یک نتیجه مشترک برسانند. مهارت همدلی و درک متقابل نیز از دیگر مهارت‌هایی است که زوجین در طول زندگی مشترک به موفقیت در این دو نیاز دارند اما پس از تولد فرزند این نیاز چند برابر خواهدشد و باید به خوبی مهارت همدلی و درک متقابل از یکدیگر را در خود تقویت کنند.

سبک تربیت کودک باید پیش از تولد بین پدر و مادر به درستی انتخاب شود، این انتخاب بر پایه ارزش‌های مشترک بین پدر و مادر و در واقع طبق چهارچوب فکری زوجین صورت می‌گیرد نه بر طبق نظرات دوستان و آشنایان یا تقلید از سبک تربیتی آن‌ها، بنابراین تأمل زوجین و مشورت با متخصصان این حوزه پیش از تولد، می‌تواند به انتخاب سبک مناسب تربیت فرزند منجر شود.

تولد فرزندان، زیباترین اتفاق در مسیر زندگی مشترک است اما نیازمند پیش زمینه‌های مناسب و اصولی است و هر چه پدر و مادر پیش از اقدام به فرزندآوری بیشتر آماده پذیرش این مسئولیت باشند از لذت تعامل با کودک بیشتر بهره‌مند خواهندشد. همچنین زوجین به طور کلی تجارب شگفت‌انگیزی در این راه شیرین اما پر پیچ و خم به دست می‌آوردند. در جامعه کنونی، ما نیازمند پدران و مادران آگاه و توانمند در تربیت و پرورش فرزندان هستیم و درواقع این یک مسئولیت اجتماعی است چراکه خانواده سالم، جامعه پویا و موفق را به ارمغان می‌آورد.

خونریزی مشروع یا نامشروع؟!

بررسی وضعیت پوشش مردان در جامعه

الهام آقابابایی
کارشناس ارشد حقوق

در صورت وجود شرایط فوق‌الذکر، جواز سقط قانونی جنین صادر می‌شود. صدور جواز سقط منوط به تشخیص قطعی سه پزشک متخصص و همچنین، تأیید پزشکی قانونی می‌باشد. سقط جنین بعد از ولوج روح، به هیچ عنوان جایز نیست و اگر بعد از ولوج روح، سقط انجام شود، این سقط، غیرقانونی است.

سقط چه به صورت قانونی و چه غیرقانونی انجام شود، مرتکب آن ضامن پرداخت دیه است. برای اثبات این مدعی، می‌توان به مواد ۳۰۶ و ۷۱۶ قانون مجازات اسلامی استناد کرد. سقط جنین به صورت غیرقانونی، علاوه بر پرداخت دیه، مجازات تعزیری نیز دارد.

حق حیات، از جمله حقوقی است که از دوران جنینی، به انسان تعلق می‌گیرد. سلب کردن این حق از انسان، نقض حق بشری محسوب می‌گردد. سقط جنین، قتل محسوب می‌شود، مگر اینکه سقط به صورت درمانی و قبل از ولوج روح انجام شود. در این حالت، سقط را قتل تلقی نمی‌کنند، اما در هر صورت کسی که مرتکب سقط جنین شود، ضامن مسئولیت کیفری و پرداخت دیه است. مسلماً از آثار روانی سقط جنین و ناراحتی از دست دادن فرزند برای والدین، نمی‌توان چشم‌پوشی کرد. اما اگر والدین، به موقع، خود را از نظر پزشکی مورد آزمایشات قرار داده و در صورت وجود بیماری، مخصوصاً بیماری‌های مربوط به رحم، باروری (هم زن و هم مرد) و بیماری‌های ژنتیکی، به موقع اقدام به درمان آن کنند، احتمال سقط جنین، به حداقل ممکن خواهد رسید.

از زمان خلقت انسان، امتداد نسل او به وسیله زاد و ولد صورت گرفته‌است و این چیزی است که هرگز تغییر نخواهد یافت. بعضی از حقوق بشر، از جمله حق حیات، در دوران جنینی به انسان تعلق می‌گیرد. حق حیات مهمترین حق بشر است که هرکس آن را از انسان سلب کند، ناقض این حق بشری شناخته می‌شود. پس سقط جنین نیز نقض حقوق بشر محسوب می‌شود. سقط جنین در برخی از موارد انجام می‌شود. البته سقط جنین شرایطی دارد که فقط در صورت وقوع آن‌ها می‌توان این عمل را انجام داد. در یادداشت ذیل به بیان این شرایط و ابعاد شرعی و قانونی سقط جنین خواهیم پرداخت.

۱: ابعاد شرعی سقط جنین

از نظر دین مبین اسلام، سقط جنین در هیچ مرحله‌ای جایز نیست، مگر اینکه جنین دچار یک بیماری باشد که برای والدین عسر و حرج ایجاد کند یا ادامه حیات جنین، برای مادر خطرناک بوده و زندگی مادر را به مخاطره بیندازد. لازم به ذکر است که سقط جنین در صورت وجود شرایط فوق‌الذکر، باید قبل از ولوج روح صورت گیرد.

۲: تعریف سقط جنین در قانون و ابعاد قانونی آن

سقط جنین عبارت است از: ((دفع جنین از بدن مادر قبل از هفته بیستم حاملگی)). از لحاظ حقوقی، سقط جنین به سه صورت خودبه‌خودی، درمانی و جنایی تعریف و شناخته می‌شود. سقط جنین به صورت خودبه‌خودی، در اثر عادات مخرب مانند سیگار کشیدن، آلودگی هوا و ... رخ می‌دهد. سقط درمانی تنها در صورتی مجاز است، که شرایط مقرر در قانون محقق شده‌باشد. سقط جنایی همان سقط غیرقانونی است که معمولاً در مراکز غیرمجاز انجام می‌شود.

سرورپس فقهی - حقوقی

تلاش برای جوانی جمعیت وظیفه ضروری همه است

«تلاش برای افزایش نسل، و جوان شدن نیروی انسانی کشور و حمایت از خانواده، یکی از ضروری‌ترین فرائض مسئولان و آحاد مردم است. این فریضه درباره‌ی افراد و

مراکز اثرگذار و فرهنگ‌ساز، تأکید بیشتر می‌یابد.»

پیام رهبر انقلاب به فعالان حوزه جمعیت

حوا